Jaarverslag 2024

Prof.dr. G.A. Lindeboom Instituut

INHOUD

Voorwoord 3
Profiel 4
Onderwijs 5
Publicaties 11
Onderzoek 14
Financieel jaaroverzicht 18
Organisatie 21
Contact 23

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt het jaarverslag van 2024 van het Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut. In dit verslag kunt u lezen hoe we het afgelopen jaar hebben bijgedragen aan doordenking van medisch-ethische vraagstukken vanuit christelijk perspectief. We hebben dat gedaan door onderwijs, onderzoek, kadervorming en bijdragen in de media.

Als bestuur zijn we dankbaar voor de inzet van alle betrokkenen bij het Lindeboom Instituut. Met name noemen we onze hoogleraar Ethiek van de Zorg, Stef Groenewoud, die zich op allerlei vlakken met veel energie, kennis en kunde heeft ingezet. Ook de andere onderzoekers en bureaumedewerkers (hun namen worden in dit verslag genoemd) danken we voor hun inzet.

Onze dank gaat ook uit naar alle donateurs, fondsen en consortiumpartners. Zonder hun steun hadden we ons werk niet kunnen doen.

Veel leesplezier!

Jan Gooijer, voorzitter

Profiel

MISSIE EN VISIE

Het Lindeboom Instituut wil medisch-ethische vraagstukken vanuit christelijk perspectief doordenken. Hiermee levert het Lindeboom Instituut een onmisbare bijdrage aan het maatschappelijk debat en ondersteunt zorgverleners, zorgvragers en beleidsmakers bij visievorming op ethische en levensbeschouwelijke thema's in de zorg.

Onderwijs

LINDEBOOM LEERSTOEL

Het Lindeboom Instituut wil door middel van onderwijs aan studenten, professionals en geïnteresseerden vorming bieden.

De bijzondere leerstoel Ethiek van de Zorg aan de Theologische Universiteit Utrecht is ingesteld door Stichting Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut. De leeropdracht van deze leerstoel behelst het vanuit christelijk perspectief doordenken van medisch-ethische en zorgethische vraagstukken.

Naast het onderwijs vanuit de leerstoel is er ook onderwijs gegeven aan professionals middels de leergang Zorgethiek.

Lindeboomleerstoel

Prof. dr. Stef Groenewoud

ONDERWIJS

Leergang Ethiek van de Zorg vanuit Christelijk Perspectief: 9 inschrijvingen

Inleiding ethiek van de zorg vanuit christelijk perspectief: 17 inschrijvingen

Ethiek van de zorg vanuit christelijk perspectief: 3 inschrijvingen

UITGEVOERD ONDERZOEK

Op dit moment werkt Stef Groenewoud mee aan 3 onderzoeken:

- Duiding en ethische analyse geografische variatie incidentie euthanasie
- Explorerend kwantitatief onderzoek naar de mogelijke rol in Advance Care Planning door vrijwilligers, mantelzorgers en geestelijk verzorgers
- Project Menselijke Waardigdheid in Europees perspectief in samenwerking met Juristenvereniging Pro Vita Humana

Hij is tevens in voorbereiding voor het volgende onderzoek:

- Geleefde ervaringen van ouders van kinderen die zorg ontvingen in een kinderhospice

OVERIGE ACTIVITEITEN

Lezingen:

- 11-jan Gastcollege Zorgverzekeraars Nederland – morele vragen rond zorgkeuzes
- 24-jan Lezing De Wingerd Amerongen – Ethiek van beslissingen rond levenseinde
- 7-mrt Ethiek in de huisartspraktijk, Radboudumc
- 28-mrt Het Zorgcongres – twee keer denken op de werkvloer in de zorg
- 2-apr Inspiratiedag Hoornbeeck College
- 23-apr Gastles voor 60 VWO5 leerlingen Ichthus College Veenendaal
- 22-mei Visie toekomst TUU in Senaat presenteren
- 4-jun Gastcollege en werkgroep Hoornbeeck Rotterdam
- 6-jun Gastcollege en workshop Hoornbeeck Amersfoort
- 14-jun Nicolaaslezing t.g.v. "Theologie terug naar Kampen" te Kampen
- 10-sep Scientific Writing Workshop Springer, Research Health Services & Regions
- 8-okt Netwerk Christen Ethici: ontwikkelingen euthanasie en psychiatrie
- 11-okt PLI Consortium Bijeenkomst in Utrecht – Bewust Stoppen Eten en Drinken
- 21-nov Gastcollege TIAS Business school - ethiek in MBA Health – Moreel Beraad
- 21-nov Lezing bij CSFR Panoplia, Leiden. ‘De euthanasiepraktijk nader bekeken’

WETENSCHAPPELIJKE PUBLICATIES

- Verstegen PMB, Kole JJ, Groenewoud AS, van den Hoogen FJA. Virtue ethics, the next step in quality improvement? Int J Qual Health Care. 2024 Aug 9;36(3):mzae072. doi: 10.1093/intqhc/mzae072. PMID: 39073617; PMCID: PMC11315764.
- van Vliet NK, Atsma F, Boer TA, van den Brink B, Groenewoud AS. Correlations between the euthanasia and physician-assisted suicide rates and the non-assisted suicide rates at the municipal level in the Netherlands. Death Stud. 2024 Aug 2:1-9. doi: 10.1080/07481187.2024.2386059.
- Groenewoud, A.S. 2024. Regionale variatie in de levenseindezorg. Een ethische analyse en evaluatie. Submitted bij Tijdschrift voor Gezondheidszorg en Ethiek (TGE)
- T.A. Boer, P. Giesen & A.S. Groenewoud, 2024. Euthanasie en de naasten. In: Leerboek Euthanasie. In press. Verschijnt 25 maart 2025 bij Boom Medisch Uitgeverij
- Groenewoud, A.S. 2024. Het concept 'hoop' bij euthanasie in geleefde ervaringen van patiënten en nabestaanden. In: 'Hoop – een kracht die alles nieuw maakt'. 2024, R. van Houwelingen, R. Kuiper en A. van Kuijvenhoven. EAN: 9789463692892
- Groenewoud, A.S. & T.A. Boer, 2024. Ethics and Empirical Knowledge: A Critical Ethical, Partially Detached Interpretation of Experiences of Relatives of Patients Who Received Euthanasia In press with: https://www.ethicsandmedicine.com/

Leergang Ethiek van de Zorg

Initiatiefnemers van de leergang zijn het Prof. dr. G.A. Lindeboominstituut, de Lindeboomleerstoel (Theologische Universiteit Utrecht) en de Christelijke Hogeschool Ede. De organisatie is in handen van Weetwatjegelooft.nl en Permanente Educatie Predikanten van Theologische Universiteit Utrecht. Deze leergang is gericht op professionals in de zorg.

In de leergang rusten we professionals toe om ethische dilemma's in de zorg te identificeren en analyseren, en ze met vertrouwen in hun eigen organisatie aan de orde te stellen.

De leergang had acht cursusdagen. Er waren 8 deelnemers in 2024.

Netwerk ethiek van de zorg vanuit christelijk perspectief

Samen met Arthur Alderliesten, directeur van Stichting Schreeuw om Leven en als contract-onderzoeker verbonden aan het Lindeboom Instituut besloot Stef Groenewoud een 'ethiek klasje' te starten, zoals ook Theo Boer dat had gerealiseerd voor zijn afscheid al Lindeboom-hoogleraar. Daarnaast onderhouden Arthur en Stef een breder netwerk 'ethiek van de zorg vanuit christelijk perspectief'.

Het klasje heeft als doel: verdieping in medisch ethische thema's op wetenschappelijk niveau. Soms bespreken we eigen (concept) artikelen; dan weer een belangrijk boek of hoofdstuk daaruit. Het bredere netwerk heeft inmiddels al weer ruim 30 leden. Het is een plek van uitwisseling, toerusting, contacten leggen en onderhouden en bijvoorbeeld ook: het verdelen van de vele verzoeken tot lezingen, voordrachten en (panel)gesprekken. Het voornemen is afwisselend te werken aan verbetering van argumentatie en communicatie (hoe breng ik mijn boodschap over op een impactvolle manier?), en ook aan verdieping van kennis over een relevant en actueel medisch ethisch thema.

2024 zijn twee bijeenkomsten georganiseerd. In maart dachten we 's middags met het ethiekklasje na over het boekje "Ethiek van een Bedreigde Kerk", van Arthur Alderliesten. In de avondbijeenkomst met het bredere netwerk was oud-SGP-politicus Kees van der Staaij te gast. We bespraken en oefenden debattechnieken aan de hand van de casus "Second Love". 8 oktober bezocht het ethiek klasje het seminar rond de promotie van psychiater Bart van den Brink over suïcidaliteit en religie. In de avond kwam het bredere netwerk bijeen rond het thema 'psychiatrie, euthanasie en de plek van palliatieve (crustatieve) zorg.

Publicaties

Het onderzoek van het Lindeboom Instituut resulteert in verschillende publicaties, gericht op academici, professionals, studenten en geïnteresseerden.

Lindeblad

Het **Lindeblad** is de papieren nieuwsbrief van het Lindeboom Instituut. Hierin leest u een overzicht van onze activiteiten en artikelen over medisch-ethische kwesties.

Het Lindeblad verschijnt twee keer per jaar en ging in 2024 naar ruim 1.000 adressen.

Lindeblad

Jaargang 21 • nummer 1 • juni 2024
Nieuwsbrief van de Stichting Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut

We zijn geroepen tot verantwoorde zorg
een bijdrage aan het maatschappelijk de

Lindeblad

Jaargang 21 • nummer 2 • december 2024
Nieuwsbrief van de Stichting Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut

Vrijwilligers en vroegtijdige zorgplanning

Lindeboomreeks

De Lindeboomreeks is een serie boeken voor een breed, geïnteresseerd publiek. Daaronder vallen bijvoorbeeld personen die werkzaam zijn in de gezondheidszorg, het pastoraat en het onderwijs. In 2024 verscheen er geen nieuw deel in de reeks.

Onderzoek

Een van de kernwerkzaamheden van de Lindeboomleerstoel is het verrichten van onderzoek, om bij te dragen aan de academische doordenking van en het maatschappelijke debat over medische ethiek

Promotieonderzoek naar euthanasie en regiovariatie

Dit academiejaar heeft Wieke Ligtenberg onder begeleiding van prof. dr. Stef Groenewoud en prof. dr. Theo Boer verder gewerkt aan haar promotieonderzoek over regiovariatie bij euthanasie.

Dit onderzoek bestaat uit de volgende deelstudies:

- Scoping Review naar ervaringen van artsen met euthanasie
- Verhalenbundel geleefde ervaringen artsen met euthanasie
- Narratieve analyse van deze verhalen
- Kwalitatieve, explorerende studie naar verschillen in de benadering van levenseindezorg in hoog- en laagincidentiegebieden in de uptake van Euthanasie
- Analyse van RTE data (2008-2017) in hoog- en laag incidentie gebieden
- Theologisch- en filosofisch-ethische analyse en reflectie (de euthanasiepraktijk als normatieve praktijk)

Explorerend kwantitatief onderzoek naar de mogelijke rol in Advance Care Planning door vrijwilligers, mantelzorgers en geestelijk verzorgers

Dit lopende onderzoek is en wordt uitgevoerd door verschillende onderzoekers.

Arwin Quaak heeft zijn masterscriptie gewijd aan dit onderzoek en heeft zijn onderzoeksrapport kunnen afronden en heeft daarmee zijn masterstudie succesvol afgerond.

Wim Graafland en Helene Timmers hebben zich in 2024 aangesloten bij het onderzoek. Zij hebben onder leiding van Stef Groenewoud onderzocht in hoeverre predikanten en geestelijk verzorgers een rol kunnen en willen spelen bij de planning van de zorg in de laatste levensfase. ‘Advance Care Planning’ (ACP) of in goed Nederlands Proactieve Zorgplanning.

Project Menselijke Waardigheid in Europees perspectief

In het Europese debat wordt het begrip menselijke waardigheid vergeten, als begrip dat samenhangt met het gegeven dat de mens een relationeel wezen is (Imago Dei). Ook wat betreft de ontwikkeling van Europees gezondheidsbeleid. En dat terwijl menselijke waardigheid uitgangspunt is in Europese verdragen en Europees recht. De gezamenlijke grond over menselijke waardigheid wordt uit het oog verloren, waarbij zelfbeschikking veelal bepalend lijkt te worden voor de invulling van het begrip menselijke waardigheid. Het lijkt om een zoektocht te gaan naar de balans tussen menselijke waardigheid als relationeel wezen en autonomie.

De centrale vraag van dit onderzoek, wat in 2024 is gestart, luidt: Hoe wordt in de Europese wet- en regelgeving het begrip menselijk waardigheid gehanteerd en hoe kan dit begrip binnen Europa beter worden benut als gezamenlijk uitgangspunt voor ethisch geladen vraagstukken?

Dit project wordt mede mogelijk gemaakt door Sallux. Vanuit het Lindeboom Instituut zijn Arthur Alderliesten en Stef Groenewoud betrokken.

Financieel jaaroverzicht

Op de volgende pagina's kunt u de staat van baten en lasten en de balans vinden van het Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut.

Er is in 2024 een resultaat van 95.990 euro behaald. Het is belangrijk om hierbij op te merken dat dit geen netto overschot is.

Het overschot komt vooral doordat we in 2024 subsidies hebben ontvangen voor projecten waarvan de uitgaven pas in latere jaren volgen. Deze middelen hebben dus een vaste bestemming en er zullen ook kosten tegenover staan. Het betreft baten met betrekking tot onderzoeksprojecten over euthanasie, menselijke waardigheid en Advance Care Planning. Deze bedragen zijn bij de resultaatverdeling dan ook aan een bestemmingsfonds toegekend. We verwachten in komende jaren een tekort, wat gedekt kan worden uit het opgebouwde bestemmingsfonds voor projecten.

Als we deze vooruitontvangen bedragen van het resultaat aftrekken, dan resulteert er nog een positief resultaat van ruim 15k. Dit bedrag komt ten gunste aan de continuïteitsreserve. Dat maakt de financiële positie van het Lindeboom Instituut steviger en zorgt ervoor dat we eventuele tekorten in de toekomst kunnen opvangen.

De complete jaarrekening is te vinden op onze website www.lindeboominstituut.nl.

Staat van baten en lasten

Baten	2024	2023
Donaties, projectbijdragen en giften	282.330	151.627
Overige baten	1.062	101
Totaal baten	283.392	151.728
Lasten		
Directe kosten leerstoel en projecten	64.296	75.168
Personeelskosten	74.475	9.293
Beheers- en administratiekosten	6.390	6.239
Algemene kosten	36.970	40.264
Publiciteits en communicatiekosten	5.271	4.775
Totaal lasten	187.402	135.739
Resultaat boekjaar	**95.990**	**15.989**

Balans

ACTIVA	31 dec 2024	31 dec 2023
Debiteuren	-	35.000
Overige kortlopende vorderingen	6.092	5.889
Liquide middelen	233.263	153.810
Totaal activa	**239.355**	**194.699**
PASSIVA		
Continuïteitsreserve	75.699	60.333
Bestemmingsfonds projecten	102.102	21.478
Crediteuren	16.537	26.530
Overige kortlopende schulden	45.017	86.358
Totaal passiva	**239.355**	**194.699**

Organisatie

Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut is een kleine organisatie die opereert in een breed netwerk. De activiteiten van de stichting worden mogelijk gemaakt en ondersteund door de medewerkers van het bureau, gevestigd in Utrecht.

Bureau

Het bureau is gevestigd in aan de Plompetorengracht 1 te Utrecht. De volgende personen zijn werkzaam op het bureau:

- Dr. Teunis Brand (directeur)
- Marieke Haan (bureaumanager)
- Tabitha Moes MA (communicatiemedewerker)
- Henk van der Veen (Finaiciële Administratie, freelance)

Bestuur

Het bestuur werd in 2024 gevormd door de volgende leden:

- Dirk van Schepen MA (voorzitter)
- Jan van Ginkel RA (penningmeester)
- Dr. Wout Bisschop (secretaris)
- Prof. dr. ir. Aart Nederveen
- Dr. Jan Gooijer

In januari 2025 is Dirk van Schepen MA afgetreden en heeft hij zijn werkzaamheden in het bestuur neergelegd. dr. Jan Gooijer heeft hem opgevolgd als voorzitter

Consortium

Het Prof. dr. G.A. Lindeboom Instituut wordt ondersteund door een consortium van partners die structureel bijdragen aan de instandhouding van de leerstoel. De volgende organisaties maken deel uit van het consortium:
> De christelijke zorgverzekeraar.
> CuraMare
> Lelie zorggroep
> De Nederlandse Patiënten Vereniging.
> De Reformatorisch Maatschappelijke Unie
> De Theologische Universiteit Utrecht
> VBOK

Contact

Adres: Plompetorengracht 1 | 3512 CA Utrecht
T: (033) 43 28 288
E: info@lindeboominstituut.nl
Rek.nr: NL47 INGB 0003 8057 45